

Bruxelles, 8.3.2016.
SWD(2016) 49 draft

RADNI DOKUMENT SLUŽBI KOMISIJE

o najboljim praksama u cilju sprečavanja rutinskog skraćivanja repova i davanje materijala za obogaćivanje svinjama

Priložen dokumentu

PREPORUKA KOMISIJE

o primjeni Direktive Vijeća 2008/120/EZ o utvrđivanju minimalnih uvjeta za zaštitu svinja u pogledu mjera za smanjenje potrebe skraćivanja repova

{C(2016) 1345 final}

RADNI DOKUMENT SLUŽBI KOMISIJE

o najboljim praksama u cilju sprečavanja rutinskog skraćivanja repova i davanje materijala za obogaćivanje svinjama

Priložen dokumentu

PREPORUKA KOMISIJE

o primjeni Direktive Vijeća 2008/120/EZ o utvrđivanju minimalnih uvjeta za zaštitu svinja u pogledu mjera za smanjenje potrebe skraćivanja repova

1. POZADINA

Direktivom EU-a o zaštiti svinja¹ zahtijeva se sljedeće:

„svinje moraju imati stalan pristup dovoljnoj količini materijala kojim im se omogućuje prikladno istraživanje i manipulacija, poput slame, sijena, drva, piljevine, komposta od gljiva, treseta ili njihove mješavine, a kojima se ne dovodi u pitanje zdravlje tih životinja”.

„Skraćivanje repa i zubi ne smije se provoditi rutinski, nego samo kad postoje dokazi da je došlo do ranjavanja sisa krmača ili uški ili repova drugih svinja. Prije provedbe takvih zahvata, moraju se poduzeti druge mjere kako bi se spriječilo grizenje repova ili druge loše navike, pri čemu treba voditi računa o načinu smještaja i gustoći naseljenosti. U tu se svrhu moraju mijenjati neprikladni uvjeti smještaja ili sustavi držanja”.

„Ne dovodeći u pitanje uvjete predviđene u Prilogu I., države članice će osigurati da krmače i nazimice imaju stalan pristup materijalima za istraživanje, koji u najmanju ruku zadovoljavaju odgovarajuće zahtjeve tog Priloga”².

Provedba tih konkretnih zahtjeva Direktive bila je predmet nekolicine sastanaka koje je od 2013. organizirala Komisija s državama članicama, glavnim organizacijama uključenima u svinjogojstvo, glavnim znanstvenicima i stručnjacima iz sektora. Predstavnicima iz civilnog društva, uključujući veterinarske organizacije i organizacije za dobrobit životinja, doprinijeli su radu. Detaljan popis sastanaka i glavnih dionika koji su dali svoj doprinos predstavljen je u Prilogu III. ovome dokumentu. Osim sastanaka postupak savjetovanja uključivao je suradničku elektroničku izradu i bilateralne sastanke.

Komisija je donijela Preporuku o primjeni Direktive Vijeća 2008/120/EZ o utvrđivanju minimalnih uvjeta za zaštitu svinja u pogledu mjera za smanjenje potrebe skraćivanja repova.

U skladu s Preporukom Komisije ovim se dokumentom predlažu najbolje prakse za smanjenje potrebe skraćivanja repova u različitim smještajnim sustavima. Jednako se tako daje pregled raznih čimbenika koji doprinose grizenju repova.

---

¹ Stavci 4. i 8. poglavlja I. Priloga I. Direktivi Vijeća 2008/120/EZ od 18. prosinca 2008. o utvrđivanju minimalnih uvjeta za zaštitu svinja (SL L 47, 18.2.2009., str. 5.).

² članak 3. stavak 5. Direktive Vijeća 2008/120/EZ.

Njime će se potaknuti odabir materijala za obogaćivanje koji su najprikladniji okolnostima proizvodnje (vrsta poljoprivrednoga gospodarstva, klimatski uvjeti, dostupni materijali, gospodarski utjecaj...).

Dokument će se ažurirati razvojem znanstvenih dokaza. Dokument ni u kom smislu nije pravno obvezujući. Službe Komisije izradile su ga kao radni dokument službi i njime se ne odražava provjereno stajalište Komisije.

2. ZAŠTO SVINJE GRIZU REPOVE DRUGIH SVINJA?

Iz brojnih je razloga istraživačko ponašanje i ponašanje koje se odnosi na potragu za hranom prirodna sklonost svinja: potraga za hranom, potraga za materijalima za stelju, potraga za mjestom za lijevanje ili, jednostavno, znatiželja o životnom prostoru.

Istraživačko ponašanje i ponašanje koje se odnosi na potragu za hranom urođeni su. Svinje imaju potrebu tako se ponašati u vrlo ranoj dobi čak i ako imaju dovoljno hrane kako bi se zadovoljile njihove prehrambene potrebe. Ako te potrebe nisu ispunjene, dolazi do niza štetnih posljedica.

Grizenje repa nije uobičajeno ponašanje³, njemu je svojstveno dohvaćanje repa druge svinje zubima. To predstavlja odgovor na dosadu, nedovoljnu stimulaciju i frustraciju zajedno s drugim negativnim okolišnim čimbenicima i čimbenicima upravljanja kojima se povećava razina stresa u svinja.

Ovo neprirodno agresivno ponašanje može jednako tako poprimiti oblik grizenja uha, slabina ili čak stidnice ili penisa. Međutim, grizenje repova najrašireniji je i najozbiljniji od tih problema.

Grizenje repova uzrokuje više čimbenika, a postoji i znanstveni dokaz da neki uzročni čimbenici imaju veću težinu. Međutim, model „prepune kante” može se upotrijebiti za opisivanje ovoga neuobičajenog ponašanja. Time se pokazuje kako nagomilavanje čimbenika rizika može dovesti do grizenja repa i kako čimbenik rizika, koji ima ulogu okidača, nije nužno taj koji predstavlja najveći pojedinačni rizik.

Iako točan mehanizam koji potiče takvo ponašanje ostaje nejasan, utvrđen je široki niz okolišnih, prehrambenih i smještajnih čimbenika kao rizika za grizenje repova. Te su opasnosti u rasponu od nedostatka odgovarajućeg materijala za obogaćivanje, velike gustoće naseljenosti, natjecanja u pogledu hrane/vode, neodgovarajuće prehrane (manjak natrija ili esencijalnih aminokiselina) do lošeg zdravstvenog statusa, klimatskih i ventilacijskih uvjeta, karakteristika životinja (vrsta, genetika, spol) ili društvenog okruženje (veličina stada, miješanje životinja).

3. KADA GRIZENJE REPA UTJEČE NA DOBROBIT SVINJA?

---

³ Znanstveno mišljenje Znanstvenog odbora za zdravlje i dobrobit životinja o zahtjevu Komisije o rizicima povezanim s grizenjem repa u svinja i mogućim načinima za smanjenje potrebe skraćivanja repova uzimajući u obzir različite sustave obitavanja i smještaja. EFSA Journal (2007.) 611., 1.-13.

Do grizenja repa obično dolazi nakon razdoblja žvakanja repa koje prethodi ozljedi u kojem dolazi do nježnog žvakanja repa koje ne prouzrokuje ozljedu, često za vrijeme odmora svinja. Kod svinja s netaknutim repom takvo grizenje koje ne prouzrokuje ozljedu može se primijetiti zbog izmijenjenog držanja repa u spušenom položaju. Nadalje, u ovoj fazi može nedostajati dlaka repa. Nakon toga slijedi faza ozljeđivanja - grizenje je snažnije, krv je prisutna iz ranjenog repa te dolazi do eskalacije ponašanja unutar skupine. Nakon ugriza repa, ozlijeđena svinja zbog nelagode i boli postaje aktivnija. Povećanje aktivnosti i okus krvi mogu dovesti do više grizenja i većeg broja svinja koje grizu repove. Stočar će u ovoj fazi obično postati svjestan problema. Teško ozlijeđena svinja potom će postati apatična, većinu će vremena ležati i rijetko mijenjati položaj te tek neznatno reagirati na grizenje.

Do slučaja grizenja repa isto tako dolazi nakon skraćivanja repa, stoga se skraćivanjem kao takvim ne rješava problem grizenja repa. Ipak, mala je vjerojatnost da će stočar u prolazu primijetiti prve faze ovog procesa u svinja sa skraćenim repom.

Mogu se opaziti različiti scenariji grizenja repa, počevši od konstantnog problema malog razmjera u proizvodnoj jedinici do eksplozivnih epidemija u serijama. Slučaj je kao takav vrlo različit jer ovisi o upravljanju mjestom proizvodnje.

Prije bilo kakvih promjena u praksama upravljanja, prisutnost grizenja repa može se ocijeniti sljedećim sustavom bodovanja⁴.

Grizenje repa, kao parametar koji se odnosi na oštećenje repa, može biti u rasponu od površnih ugriza duž repa do izostanka repa. Rezultat 2, kao što je prikazano u nastavku, ozbiljno ugrožava dobrobit svinje.

Rezultat 0	Rezultat 1	Rezultat 2
Nema tragova grizenja repa	Naznaka površnih ugriza duž repa, ali nema tragova svježe krvi ili otekline (crvena područja na repu ne smatraju se ranama osim ako se povezuju sa svježom krvi)	Svježa krv vidljiva je na repu i/ili postoje tragovi otekline i infekcija i/ili dio tkiva nedostaje i došlo je do stvaranja kraste

4. ZAŠTO SE BRINEMO OKO GRIZENJA REPA?

Unatoč ovom primarnom ishodu koji se odnosi na nepotrebnu bol koju je životinja pretrpjela i frustraciju koju je osjetila, agresivno ponašanje ima značajne gospodarske utjecaje na industriju svinja. Lezije na repu ne samo da povećavaju rizik od otpisivanja i obrezivanja trupova, prvenstveno zbog zagnojenja, već ih se i povezuje s nižom težinama trupa.

⁴ Welfare Quality Protocol, 2009. (<http://www.welfarequality.net>)

5. KAKO SPRIJEČITI GRIZENJE REPA?

Grizenje repa ne može se u potpunosti iskorijeniti, ali rizici se mogu znatno smanjiti ako se uvedu ispravne mjere upravljanja, kao što su:

- opskrba odgovarajućim materijalom za obogaćivanje i
- osiguravanje drugih mjera upravljanja kao što su, primjerice, odgovarajući okolišni uvjeti, dobro zdravstveno stanje ili uravnotežena prehrana.

Stoga se preporučuje pratiti čimbenike rizika, vođenjem detaljne evidencije o uvjetima stočarstva svinja kao i svih otkrića koji mogu potaknuti grizenje repa. Time se može pomoći u utvrđivanju uzroka problema i mjerenju učinkovitosti mjera koje su na snazi u slučaju epidemije.

6. MATERIJALI ZA OBOGAĆIVANJE⁵

Osiguravanje dovoljne količine odgovarajućih materijala potrebno je kako bi se **svinjama omogućilo zadovoljavanje svojih urođenih potreba za traženjem hrane (jestivi materijali), grizenjem (materijali koji se mogu žvakati), rovanjem (materijali koji se mogu istražiti) i manipulacijom (materijali kojima se može manipulirati)**.

6.1. Ključne osobine materijala za obogaćivanje⁶

Materijali za obogaćivanje trebaju biti:

- **SIGURNI: Materijali za obogaćivanje ni u kojem slučaju ne smiju ugrožavati zdravlje životinja⁷** (tj. sigurni za svinje).

U nastavku se nalaze primjeri materijala koji nisu sigurni i koji se ne bi smjeli upotrebljavati:

Rizik od ozljeda:

- progutani dijelovi sintetičkog užeta mogu prouzrokovati opstrukciju crijeva
- metalne trake u gumama mogu porezati usta svinje kada ih zagrizu
- starije i suho drvo može puknuti kada ga se zagriže

Rizik od bioloških ili kemijskih onečišćenja:

- u slami koja je bila neispravno skladištena, netretiranom tresetu / kompostu od gljiva mogu se nalaziti uzročnici bolesti
- drvena piljevina na zraku je prašnjava i nadražujuća
- nečisti predmeti za obogaćivanje mogu biti spremnik uzročnika bolesti

Osim toga, materijali za obogaćivanje trebaju zadovoljiti jedan ili više osobina u nastavku:

⁵ Za potrebe ovih smjernica *materijali za obogaćivanje* jesu materijali kojima se omogućuje prikladno istraživanje i manipulacija

⁹ Znanstveno mišljenje o multifaktorskom pristupu uporabi mjera koje su povezane sa životinjama i onih koje to nisu za ocjenu dobrobiti svinja. EFSA Journal 2014;12(5):3702, 101 str. doi:10.2903/j.efsa.2014.3702

⁷ Stavak 4. poglavlja I. Priloga I. Direktivi 2008/120/EZ

- **TREBALI BI BITI JESTIVI ILI POPUT HRANE:** svinja bi ih trebala moći pojesti ili namirisati i/ili materijal bi trebao imati miris i ugodan okus i po mogućnosti imati neku prehrambenu korist / korist za probavni sustav.
- **TREBALI BI SE MOĆI ŽVAKATI:** svinja bi ih trebala moći zagristi, npr. svježe drvo ili uže od prirodnih vlakana.
- **TREBALI BI OMOGUĆIVATI ISTRAŽIVANJE:** svinja bi trebala moći rovati po njima, npr. drvena piljevina ili treset.
- **TREBALI BI BITI POKRETNI I OMOGUĆAVATI PREOBLIKOVANJE:** svinja bi ih trebala moći pomicati, mijenjati im izgled ili strukturu, npr. kompost od gljiva.

6.2. Kako bi trebalo osigurati materijale za obogaćivanje⁸

Materijali za obogaćivanje trebali bi:

- a) **IZAZIVATI TRAJNI INTERES:** značajka novosti potiče istraživačko ponašanje, stoga bi ih trebalo redovito mijenjati/obnavljati.

Trajni interes postoji kada svinje redovito istražuju materijale tijekom vremena.

Ne postoji trajni interes u pogledu dostupnih materijala kada svinje počnu gristi ili žvakati druge elemente koji su im na raspolaganju, kao što su dijelovi smještaja (prečke, pojilice itd.) ili izmet.

Ovisno o vrsti materijala, interes za njih može se razlikovati. Za one koji se brže zanemaruju smatra se da manje obogaćuju životinje (osobito umjetni materijali, npr. od željeza ili plastike).

Prednost bi trebalo dati redovitom davanju malih količina materijala umjesto velikih količina odjednom. Time se stvara značajka noviteta i izbjegava se moguća promjena materijala koja ih čini manje privlačnima, a možda i nesigurnima.

- b) **BITI DOSTUPNI** da ih svinje u svakom trenutku mogu dohvatiti rilom.

Materijale za obogaćivanje potrebno je postaviti što niže (sve dok su čisti) jer se time svinjama olakšava kontakt s njima.

- c) **BITI U DOVOLJNOJ KOLIČINI** za pristup svim svinjama kada su za to motivirane. Nedovoljnom količinom odgovarajućih materijala za obogaćivanje dolazi do natjecanja koje dovodi do agresivnosti.

- d) **BITI ČISTI:** svinje će izgubiti interes za materijal za obogaćivanje koji je onečišćen izmetom. Materijali mogu postati znatno onečišćeni ako se nalaze na tlu.

6.3. Vrste materijala za obogaćivanje

Neiscrpan popis mogućih materijala za obogaćivanje dostupan je u tablici 1 Priloga I. i može se razvrstati u tri kategorije (optimalni, neoptimalni i materijali od sporedne važnosti) na temelju same prirode materijala i načina na koji je predstavljen (u svrhu stelje).

➤ OPTIMALNI MATERIJALI

⁹ Znanstveno mišljenje o multifaktorskom pristupu uporabi mjera koje su povezane sa životinjama i onih koje to nisu za ocjenu dobrobiti svinja. EFSA Journal 2014;12(5):3702, 101 str. doi:10.2903/j.efsa.2014.3702

Optimalni materijali mogu se samostalno upotrebljavati jer posjeduju sve značajke za zadovoljenje potreba svinja.

Oni uključuju slamu (od žitarica i mahunarki), zelenu krmu (sijeno, trava, silaža, lucerna itd.), prešanu ili sjeckanu travu *Miskantus*, korjenasto povrće (npr. repa, stočna repa) kada se upotrebljavaju kao stelja.

➤ **NEOPTIMALNI MATERIJALI**

Neoptimalni materijali mogu se upotrebljavati kao važne komponente za obogaćivanje, ali trebali bi se upotrebljavati u kombinaciji s drugim materijalima.

Oni uključuju ljusku kikirikija, kukuruzne klipove na tlu, užad od prirodnih materijala, cilindre kompresirane slame, pelete, tkaninu od jute, izrezani papir ili prirodnu mekanu gumu.

Neoptimalni materijali koji se upotrebljavaju kao stelja obično zadovoljavaju potrebe za istraživanjem i manipulacijom, ali nisu nužno jestivi ili ih se ne može žvakati.

U sustavima gdje se stelja ne može osigurati kao izvor obogaćivanja potrebno je upotrijebiti kombinaciju materijala. To znači da je u odjeljku potrebno omogućiti različite oblike stimulacije, tj. ako se u odjeljku nalazi mekano drvo pričvršćeno za lanac, učinite dostupnima druge jestive oblike materijala za obogaćivanje, kao što je korjenasto povrće (repa itd.) ili stočna hrana u koritu itd.

Na podu koji je djelomično ili u potpunosti načinjen od gredica materijali koji se smatraju optimalnima (kada se upotrebljavaju kao stelja) mogu se osigurati preko hranilica, korita ili cilindara. Uporaba slame ili zelene krme na podu načinjenom od gredica zahtijeva sjeckani materijal, čak i ako je manje privlačan od dugačke slame. Pažljivim upravljanjem i odgovarajućim razmacima u hranilicama ili koritima može se pomoći u sprječavanju izvlačenja prevelike količine materijala za obogaćivanje te njihovo padanje na gredice.

Neki poljoprivrednici uspjeli su rukovati slamom u sustavima djelomično načinjenima od gredica. Iskustvo s poljoprivrednih gospodarstava za tovljenje svinja pokazuje da je rijetko kad potrebno čistiti područje u odjeljcima na koje se postavlja slama jer svinje upotrebljavaju područje načinjeno od gredica uglavnom za vršenje nužde.

S obzirom na praktično upravljanje sustavom odvodnje stajnjaka, mehanička strugala koja se upotrebljavaju, pumpu i druge tehničke aspekte, očito je da ne postoji jedinstveno rješenje. Upravljanje i tehničke aspekte sustava trebalo bi prilagoditi situaciji na predmetnom poljoprivrednom gospodarstvu.

Slama na podu djelomično načinjenom od gredica

Za prasad koja siše, dobar su izbor tretirani treset i mekani materijali, kao što su uže od sisala, uže od konoplje ili jutene vreće. Jednako su tako privlačni i odbijenoj prasadi kao i svim kategorijama svinja, ali treba se pobrinuti da se namjeste na način da svinje ne mogu otkinuti velike dijelove koji bi mogli pasti kroz gredice i ometati rad sustava odvodnje stajnjaka.

Uže od prirodnog materijala

Svježe drvo (dijelovi stabala posječenih tijekom posljednjih mjeseci, a koji nisu osušeni), po mogućnosti obješeno u vodoravnom položaju ispod razine njuške, učinkovito je kako bi mjesecima održavalo interes svinja. Prikladno je za sve dobne skupine, no prasad koja siše može preferirati mekše materijale. Kako bi se održalo aktivno grizenje i istraživanje komade drva trebalo bi redovito zamijeniti svježima da bi se osigurali miris i svježina dostatne količine materijala.

Svježe drvo

Kod dojnih krmača može biti teže osigurati materijale za obogaćivanje okruženja, no slama se može odrezati na duljinu prikladnu za većinu sustava prasnja ili se mogu osigurati jutene tkanine ili vreće. Nekoliko materijala opisanih u ovome dokumentu već se nalazi u upotrebi u odjeljcima.

➤ **MATERIJALI OD SPOREDNOG INTERESA**

Materijali od sporednog interesa ne bi se smjeli upotrebljavati kao osnovni ili jedini dio materijala za obogaćivanje za svinje. Njima se može odvući pažnja, ali ne bi se smjeli smatrati materijalima kojim se zadovoljavaju osnovne potrebe svinja. Trebalo bi osigurati i druge materijale.

Materijali od sporednog interesa uključuju predmete, kao što su cijevi od tvrde plastike ili lanci.

Neki se predmeti ne bi smjeli upotrebljavati jer nakon nekog vremena mogu postati nesigurni za svinje. Takvi su materijali primjerice gume koje sadržavaju metalne trake ili šiljasti plastični predmeti.

6.4. Kako ocijeniti materijale za obogaćivanje?

Kako bi se u praksi provjerilo imaju li svinje pristup dovoljnoj količini materijala za obogaćivanje, potrebno je ocijeniti sljedeće korake:

Tablica 1 – Metoda ocjenjivanja materijala za obogaćivanje⁹

1. Promatrajte aktivne svinje u vremenu od dvije minute („vrijeme prilagodbe”) stojeći ispred odjeljka				
2. Prebrojite svinje koje istražuju materijal za obogaćivanje (A)				
Navedite manipuliraju/istražuju/žvaču li svinje njuškom/ustima optimalne ili neoptimalne materijale (slama, sijeno, drvo, piljevina, kompost od gljiva, treset, krmnog bilja (ako nije dio obroka) ILI dodiruju li druge materijale od sporednog interesa (obješeni predmet ili lopta)				
3. Prebrojite svinje koje su u interakciji s drugim svinjama i inventarom u odjeljku (B)				
Navedite dodiruje li svinja njuškom/ustima bilo koji dio druge svinje, blato ili pod ili sitni inventar u odjeljku. U to se ubraja i prazno žvakanje, okretanje jezikom itd. (obratite pozornost na hranilice ili pojilice kako biste razlikovali između manipulacije sitnim inventarom i jedenja/pijenja).				
4. Ocijenite pristup svinja materijalima za obogaćivanje:				
$\text{Broj svinja koje čine (A)} / \text{Broj svinja koje čine (A) + (B)} = Z$				
$Z \times 100 = X$ (rezultat u %)				
5. Usporedite rezultat X s tablicom u nastavku:				
MAXIMAL EXPLORATORY BEHAVIOUR	INTERMEDIATE EXPLORATORY BEHAVIOUR			MINIMAL EXPLORATORY BEHAVIOUR
100- 86.4 %	86.3-68.9%	68.8-44.5%	44.4-18.1%	18.0-0.0%

⁹ Prilagođeno iz Uskladene europske mreže za dobrobit životinja (EUWelNet)

Ako su u ovome ocjenjivanju svinje ocijenjene kao da pokazuju „minimalno istraživačko ponašanje” razmislite o odgovarajućim promjenama u pogledu upravljanja na poljoprivrednom gospodarstvu uvođenjem dovoljne količine optimalnih ili neoptimalnih materijala.

Osim toga, trebalo bi provjeriti pokazatelje dobrobiti kako je opisano u tablici 1 Priloga II. kako bi se osiguralo da svinje imaju koristi od ispravnih materijala za obogaćivanje.

7. DRUGE UPRAVLJAČKE MJERE¹⁰

Pružanje odgovarajućeg materijala za obogaćivanje predstavlja ključnu početnu točku, ali i drugi su čimbenici uključeni u sprečavanje grizenja repa¹¹.

7.1. Toplinska ugodnost i kvaliteta zraka

Rizici koji se odnose na toplinsku ugodnost i kvalitetu zraka uključuju ekstremnu temperaturu i propuh (velika brzina strujanja zraka) kojima se utječe na sposobnost svinje da kontroliraju svoju tjelesnu temperaturu.

Stres zbog topline jedan je od glavnih čimbenika nemira svinja. One se pokušavaju riješiti viška topline ležanjem na hladnim površinama i/ili dodatnim pijenjem. Zbog toga je važno održavati unutarnju klimu što je moguće bliže optimalnoj temperaturi svinje te je jednako tako potrebno izbjegavati propuh. To može zahtijevati različite strategije koje ne ovise samo o godišnjem dobu i prirodnim uvjetima u zemlji, već i o sustavu smještaja.

Loša kvaliteta zraka, (slabo provjetranje) s visokim razinama prašine i štetnih plinova koji nastaju zbog neodgovarajućeg provjetranja, još je jedan čimbenik rizika. Povišene razine amonijaka i prašine, primjerice, dovode do problema dišnog sustava. Stoga je potrebno pobrinuti se da se razina tih plinova održava unutar zone ugodnosti za svinje.

7.2. Zdravstveni status

Opasnost predstavlja i obitavanje u istoj skupini sa svinjama sa stopom usporenog rasta, slab zdravstveni status stada i/ili prisutnost kliničke bolesti.

Preventivne mjere uključivale bi uspostavljanje općeg zdravstvenog programa stada zajedno s veterinarom. Zdravstveni plan stada, uključujući odgovarajući program cijepjenja, doveo bi do poboljšanja i održavanja dobrog zdravlja stada.

7.3. Natjecanje

Ovime mogu biti obuhvaćeni svi aspekti koji mogu dovesti do natjecanja, npr. visoka gustoća naseljenosti, neodgovarajući broj hranilica ili pojilica u odnosu na broj pojedinaca u skupini, kašnjenja u isporuci hrane i miješanje životinja (osim vremena odbijanja). Natjecanje za resursima, društvena nestabilnost te visoke gustoće naseljenosti mogu se utvrditi nemirom u skupini, uključujući povećanim razinama agresivnosti i lezija na koži.

Sve bi životinje trebale imati pristup hranilicama i pojilicama kako bi se spriječilo natjecanje u pogledu tih resursa. Jednako tako trebalo bi provjeriti rad tih sustava te imaju

¹⁰ Znanstveno mišljenje Znanstvenog odbora za zdravlje i dobrobit životinja o zahtjevu Komisije o rizicima povezanim s grizenjem repa u svinja i mogućim načinima za smanjenje potrebe skraćivanja repova uzimajući u obzir različite smještajne i stočarske sustave. EFSA Journal (2007.) 611., 1.-13.

¹¹ Mjerama opisanima u nastavku odjeljka ne dovode se u pitanje zakonske obveze koje, između ostalog, proizlaze iz odredbi Direktive 2008/120/EZ.

li zaista životinje pristup vodi. Također je potrebno dobro planirati raspodjelu svinja unutar poljoprivrednog gospodarstva kako bi se potreba za miješanjem svela na najmanju moguću razinu.

7.4. Prehrana

Čimbenici koji se odnose na hranu, a koji su u velikoj mjeri upleteni u pojavu grizenja repa jesu nedostaci u prehrani, osobito nedostatak natrija, ukupnih proteina ili specifičnih aminokiselina kao što je triptofan.

Stoga je važno osigurati ispravnu ravnotežu hranjivih tvari u prehrani koja sadržava odgovarajuće razine soli i esencijalne aminokiseline.

Iznenadna promjena u sastavu hrane, osobito na manju gustoću hranjivih tvari, može također dovesti do grizenja repa te bi je stoga trebalo izbjegavati.

8. KADA SE MOŽE VRŠITI SKRAĆIVANJE REPA?

Nije dopušteno rutinsko skraćivanje repa¹². Skraćivanje repa može se vršiti samo ako postoji dokaz prethodnih lezija (rep/uške/sise...) te **samo nakon** što su riješeni svi poznati čimbenici rizika navedeni u nastavku (vidi točku 6.).

Nakon izbijanja epidemije grizenja repova potrebno je uzeti u obzir i evidentirati sve čimbenike rizika te napraviti promjene u pogledu upravljanja na područjima koja su utvrđena kao rizična.

9. ŠTO UČINITI AKO DOĐE DO POJAVE EPIDEMIJE GRIZENJA REPOVA?

Kada dođe do pojave u kojoj životinje grizu druge partnere u odjeljku ili kad ih se grize, potrebno je odmah reagirati. Svinje s ugrizenim repom ili svinje koje grizu rep trebalo bi izolirati, dok je ranjene životinje potrebno odgovarajuće liječiti¹³. To bi trebalo učiniti odmah nakon što se otkrije dokaz o grizenju repa.

Povećan broj lezija na repu i nemir svinja kao i nisko držanje repa dobri su pokazatelji početnih faza epidemije grizenja repa.

Početne promjene u upravljanju potrebno je ocijeniti na temelju redovnog praćenja uvjeta držanja. Ako se njima ne može uspješno smanjiti grizenje repa, potrebno je ponovno ocijeniti uvedene mjere kako bi se utvrdila područja na kojima je potrebno uvesti dodatne odgovarajuće promjene.

S tim postupkom treba nastaviti do prestanka ponašanja grizenja repova. Nakon prestanka grizenja repova, neke skupine svinja (1-2 legla) s neskrćenim repovima potrebno je ispitati – u cilju zaustavljanja skraćivanja repova.

---

¹² Stavak 8. poglavlja I. Priloga I. Direktivi Vijeća 2008/120/EZ od 18. prosinca 2008. o utvrđivanju minimalnih uvjeta za zaštitu svinja (SL L 47, 18.2.2009., str. 5.).

¹³ Stavak 3. odjeljka D poglavlja II. Priloga I. Direktivi Vijeća 2008/120/EZ

10. KAKO OCIJENITI UPRAVLJAČKE MJERE KAKO BI SE GRIZENJE REPOVA SVELO NA NAJMANJU MOGUĆU MJERU¹⁴?

Kako bi se ocijenilo jesu li mjere na snazi za minimiziranje ili zaustavljanje pojave grizenja repa odgovarajuće mogu se primijeniti pokazatelji opisani u tablici 2 Priloga II. Slučaj je zatim potrebno ispitati, ako je potrebno, poduzeti korektivne mjere.

Međutim, **najvažniji jedinstveni pokazatelj dobrobiti životinja na temelju promatranja za odbijene svinje, svinje koje rastu i one koje su prestale rasti jest netaknuti kovrčavi rep.**

---

¹⁴ Znanstveno mišljenje o multifaktorskom pristupu uporabi mjera koje su povezane sa životinjama i onih koje to nisu za ocjenu dobrobiti svinja. EFSA Journal 2014;12(5):3702, 101 str. doi:10.2903/j.efsa.2014.3702

PRILOG I. – VRSTE MATERIJALA ZA OBOGAĆIVANJE

Materijali koji se mogu upotrebljavati kao materijali za obogaćivanje¹⁵ za svinje i njihova razina interesa sažeti su u sljedećoj tablici:

Tablica 1 – Materijali za obogaćivanje

Materijali	Svrha	Razina interesa kao materijala za obogaćivanje	Može se upotpuniti...
Slama, sijeno, silaža, trava Miskantus, korjenasto povrće	Stelja	Optimalna	Može se samostalno upotrebljavati
Zemlja	Stelja	Neoptimalna	Jestivim materijalima i materijalima koji se mogu žvakati
Drvene strugotine	Stelja	Neoptimalna	Jestivim materijalima i materijalima kojima se može manipulirati
Drvena piljevina	Stelja	Neoptimalna	Jestivim materijalima, materijalima koji se mogu žvakati
Kompost od gljiva, treset	Stelja	Neoptimalna	Jestivim materijalima
Pijesak i kamenje	Stelja	Neoptimalna	Jestivim materijalima i materijalima koji se mogu žvakati
Izrezani papir	Djelomična stelja	Neoptimalna	Jestivim materijalima
Dozator za pelete	Dozator	Neoptimalna	Ovisno o količini osiguranih peleta
Slama, sijeno ili silaža	Hrana u koritu ili u dozatoru	Neoptimalna	Materijalima koji se mogu istraživati i kojima se može manipulirati
Mekano, netretirano drvo, karton, uže od prirodnih vlakana, jutena vreća	Predmet	Neoptimalna	Jestivim materijalima i materijalima koji se mogu istraživati
Kompresirana slama u cilindru	Predmet	Neoptimalna	Materijalima koji se mogu istraživati i kojima se može manipulirati
Briketi od piljevine (obješeni ili pričvršćeni)	Predmet	Neoptimalna	Jestivim materijalima, materijalima koji se mogu istraživati i kojima se može manipulirati
Lanac, guma, mekane plastične cijevi, tvrdo drvo,	Predmet	Sporedna	Potrebno ih je upotpuniti optimalnim ili neoptimalnim

¹⁵ Ovaj popis nije konačan, a materijali nisu rangirani. Mogu se upotrebljavati i drugi materijali pod uvjetom da zadovoljavaju zakonske obveze.

lopta, slani blok za lizanje			materijalima

PRILOG II. – POKAZATELJI DOBROBITI ŽIVOTINJA

Tablica 1 – Pokazatelji dobrobiti materijala za obogaćivanje

Pokazatelji koji nisu povezani sa životinjama	Pokazatelji povezani sa životinjama
➤ Trajni interes: obnavlja li se redovito dovoljna količina materijala? ➤ Pristup: je li materijal svinjama lako dostupan? ➤ Dovoljan količina: Imaju li sve svinje dovoljno materijala koje mogu upotrebljavati u isto vrijeme? ➤ Čistoća: je li materijal onečišćen izmetom?	➤ Neuobičajena ponašanja kao što su ona navedena u nastavku: ! Svinje ne upotrebljavaju često materijale koji im se tijekom vremena pružaju ! Svinje grizu druge elemente, a ne dostupne materijale (prečke, repovi/uške drugih svinja itd.) ! Svinje ruju po ili manipuliraju svojom balegom ! Svinje se natječu ili bore za upotrebu materijala ! U krmača se češće javlja pravljenje lažnih gnijezda ➤ Prisutnost grizenih repova¹⁶ ➤ Prisutnost ozbiljnih lezija kože¹⁷

¹⁶ Vidjeti točku 3.

¹⁷ Vidjeti točku 3.

Tablica 2 – Pokazatelji dobrobiti životinja za ocjenu rizika grizenja repa

Kriteriji	Pokazatelji koji nisu povezani sa životinjama	Pokazatelji povezani sa životinjama
Prisutnost grizenja		➤ Povećana pojava lezija repa i ponašanja koje se odlikuje grizenjem repa ➤ Rep u spušenom položaju ➤ Povećani nemir
Materijal za obogaćivanje	Svojstva materijala: ➤ sigurnost ➤ jestivost ➤ može se žvakati ➤ može se istraživati ➤ pokretnost i može ga se preoblikovati Upravljanjem je potrebno osigurati: ➤ trajni interes ➤ dostupnost ➤ dovoljnu količinu ➤ čistoću	➤ Neprikladno istraživačko ponašanje (tj. mali omjer istraživanja usmjerenog na materijale za obogaćivanje u odnosu na ono usmjereno na inventar u odjeljku i/ili druge svinje) Pokazatelji neodgovarajućeg davanja materijala za obogaćivanje: ➤ Prisutnost grizenih repova¹⁸ ➤ Prisutnost ozbiljnih lezija kože¹⁹
Čistoća	➤ Materijal onečišćen izmetom ➤ Prljanje odjeljka	➤ Veća raširenost pravljenja lažnih gnijezda ➤ Povećanje bolesti ➤ Povećana zaprljanost životinja
Toplinska ugodnost i kvaliteta zraka	➤ Pojava: ➤ ekstremne ili varijabilne temperature zraka²⁰ ➤ velike brzine strujanja zraka (propuh) ➤ razine intenzivne svjetlosti ➤ visoke razine štetnih plinova, npr. ugljikova dioksida, amonijaka	➤ Povećanje: ➤ Zadihanosti, drhtanja ➤ Lošeg tjelesnog stanja, lošeg stanja kože ➤ Nemira ➤ Crvenila očiju ➤ Promjene ponašanja tijekom ležanja kojim se ukazuje na nemir prouzročen toplinom
Zdravstveni status	➤ Loš program biosigurnosti ➤ Neodgovarajući program cijepljenja	Povećanje: ➤ Zadihanosti, drhtanja ➤ Ležanja (tj. razdoblja odmaranja) ➤ Kašljanja, kihanja, crvenila očiju ➤ Proljeva ➤ Razlika u rastu unutar skupine
Natjecanje	➤ Veliki broj životinje po četvornom metru površine poda ➤ Veliki broj životinja po hranilici²¹ ➤ Loše upravljanje miješanjem	➤ Povećanje: ▪ Lezija kože ▪ Agresivnosti ▪ Nemira ➤ Lošeg tjelesnog stanja
Prehrana	➤ Promjene u sastavu prehrane ➤ Nedostatak natrija (soli) u prehrani ➤ Nedostatak aminokiselina u prehrani ➤ Nedostatak energetske vrijednosti u prehrani	Povećanje: ➤ Lošeg tjelesnog stanja, proljeva ➤ Lošeg stanja kože ➤ Nemira ➤ Ponašanja koje se odnosi na potragu za hranom ➤ Čireva na želucu ➤ Razlika u rastu unutar skupine

¹⁸ Vidjeti točku 3.

¹⁹ Vidjeti točku 3.

²⁰ Rezultati ukazuju na činjenicu da do grizenja repa češće dolazi u toplijim podnebljima u kojima je temperatura viša od 20°C.

²¹ Potrebno je voditi računa o odgovarajućem broju pojilica kako bi sve svinje imale pristup vodi

PRILOG III. – POPIS SASTANAKA S DRŽAVAMA ČLANICAMA I DIONICIMA

DATUM	SASTANCI
8. ožujka 2013.	Prvi prošireni sastanak radne skupine o razvoju smjernica koje se odnose na Direktivu 2008/120/EZ
28. lipnja 2013.	Prva skupina za izradu nacrtu o razvoju smjernica za zaštitu svinja
9. rujna 2013.	Drugi prošireni sastanak radne skupine o razvoju smjernica koje se odnose na Direktivu 2008/120/EZ
5. ožujka 2014.	Druga skupina za izradu nacrtu o razvoju smjernica za zaštitu svinja
11. ožujka 2014.	Prvi sastanak dionika o razvoju smjernica koje se odnose na Direktivu 2008/120/EZ o zaštiti svinja
1. srpnja 2014.	Drugi sastanak dionika o razvoju smjernica koje se odnose na Direktivu 2008/120/EZ o zaštiti svinja

Dionici s kojima je provedeno savjetovanje:

Opće udruženje poljoprivrednih zadruga u Europskoj uniji (COGECA)

Industrija prerade mesa u Europskoj uniji (CLITRAVI)

Europski sindikat za trgovinu stokom i mesom (EUCBV)

EuroCommerce

Savez veterinarara Europe (FVE)

Euroskupina za životinje

Compassion in World Farming (CIWF)

PROVIEH

World Animal Protection

Animals' Angels

Bristol University

Agri-Food and Biosciences Institute

Queen's University Belfast

Centro Ricerche Produzioni Animali